

PB - 03244

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

تحقیق پایانی سطح دو (کارشناسی)

مدرسه علمیه نفیسه
شهرستان اصفهان

بررسی مفهوم شفاعت از نظر شیعه و پاسخ به شبهات آن

مرکز حفظ و نگهداری
استاد راهنما:

سرکار خانم زهرا سهرابی

پایان نامه ها و پژوهش های قرآنی

استاد داور:

موسسه معارف اسلامی امام رضا (ع)
حجت الاسلام جناب آقای مسعود راعی

محقق:

مریم ستارزاده

تاریخ دفاع:

طبق حقوق مؤلفین کلیه حقوق این پایان نامه محفوظ و موبوط به مؤلف آن می باشد

هرگونه استفاده از مطالب منوط به کسب اجازه از مؤلف می باشد
بهار ۱۳۸۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲

پست الکترونیکی: info@Maaref.ir

پایگاه اطلاع رسانی: www.Maaref.ir

بسمه تعالی

تحقیق پایانی با موضوع: بررسی مضمون کشف عمق اندیشه و دیدگاه بهشتیان آن

که توسط پژوهشگر محترم سرکار خانم: مریم حسینی زاده.....

برای دریافت دانشنامه سطح ۲ (کارشناسی) تدوین شده است توسط هیات داوران مورد ارزیابی

قرار گرفته و در تاریخ ۱۳۸۵ / ۳ / ۱ با کسب رتبه خوبه.....

پذیرفته شده است.

استاد راهنما: سرکار خانم: کبری.....

استاد داور: حجت الاسلام: جناب آقای سعید رزمی

مدرسه علمیه: دانشسرا.....

موسسه معارف اسلامی امام رضا

شهرستان: قم.....

امضاء مدیر و مهر مدرسه

مدیر مدرسه حضرت زینب (س) قم
مدرسه علمیه امام رضا

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه ۱۲

تقدیم به :

آئینه‌ی رسالت، ذوالفقار ولایت، خورشید عدالت، سیمای حق،
همان که طالب خون انبیاء است، طاوس بهشتیان :

« حضرت مهدی صاحب الزمان عجل الله تعالی فرجه و شریفه »

بار خدایا! نور جاودانی‌اش را آن گونه که هیچ تاریکی در آن
راه نداشته باشد، به ما نشان ده.

« یا وجیها عند الله اشفع لنا عند الله »

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲

پایگاه اطلاع رسانی : www.Maaref.ir (پ) ست الکترونیکی : info@Maaref.ir

با تقدیر و تشکر و سپاس فراوان

از زحمات همسر فداکار و مادر مهربانم.

مدیریت و اساتید محترم مدرسه علمیه نفیسه

و استاد ارجمند سرکار خانم زهرا سهرابی

که با تلاش‌های خالصانه خود موجب رشد و بالندگی

من شده و با همکاری‌های لازم خود مرا در به اتمام رسانیدن

این رساله یاری رساندند.

«رب اغفر لنا ولوالدینا وللمعلمینا وللمتعلمینا بالقرآن»

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲

چکیده

تحقیق حاضر در مورد شفاعت می‌باشد که به منظور مطالعه و نقش آن در زندگی فردی و اجتماعی و پاسخ به برخی از سؤالات و شبهات می‌باشد. البته با توجه به گستردگی موضوع، موضوع مورد نظر از دیدگاه بعضی از آیات و روایات بررسی گردید و به طور کلی روش انجام کار کتابخانه‌ای بوده است. این تحقیق برای ما روشن می‌کند که:

شفاعت از شفع به معنای دوگانه است و در اصطلاح محور اصلی، شفاعت شونده می‌باشد. مهمترین فلسفه شفاعت امید پیدا کردن و حکمت آن اظهار شرف شافع است. این موضوع از سه دیدگاه: قرآن، احادیث و عقل مورد بررسی قرار گرفته است و بیان شده چگونه آیات نافی و مثبت در کنار هم می‌توانند قرار بگیرند. همچنین اقسام شفاعت بیان شده که شفاعت به تکرینی و تشریحی و تشریحی به دنیوی و اخروی و اخروی به رهبری و مغفرت تقسیم گردیده است.

زمان شفاعت در دنیا و برزخ و قیامت است اما ظرف آن قیامت می‌باشد.

شفاعت کننده و شفاعت شونده هر دو دارای شرایطی می‌باشند که مهمترین آنها این می‌باشد که شفاعت کننده نمی‌تواند شفاعت کند مگر به اذن خداوند متعال و نیز خدای مهربان باید از دین شفاعت شونده راضی باشد. طبق آیات و روایات شفیعان بسیار می‌باشند که عبارتند از: خداوند، قرآن، پیامبران، ائمه علیهم السلام، شهیدان، علما و ...

خداوند از گذشته و آینده شفاعت کنندگان آگاهی دارد و علم شفیعان محدود است و نشأت گرفته از علم خداوند است. مذهب حق هر دو شفاعت را یعنی شفاعت رهبری و شفاعت تفضیلی را قبول دارد. وهابیان با چهار دلیل بیان می‌کنند که شفاعت شرک و حرام است که به آنها پاسخ داده

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲

شده است و در آخر حدود ۱۳ اشکال از طرف مخالفان شفاعت بیان شده که به همگی پاسخ داده شده است.

بنابراین طبق آنچه به دست آمده شفاعت امری حتمی و مسلم است.

مؤسسه معارف اسلامی امام رضا

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲

پایگاه اطلاع رسانی: www.Maaref.ir (ج) پست الکترونیکی: info@Maaref.ir

اما پذیرنده شفاعت که خداوند متعال است باید اذن بدهد و گرنه شفاعت شفیع در مورد شفاعت شونده هیچ گونه اثری ندارد به همین دلیل در این نوع شفاعت محور اصلی شفاعت شونده است که باید شرایطی را ایجاد کند که خداوند در مورد او اذن شفاعت دهد و خداوند متعال به هیچ وجه تحت تأثیر شفاعت کننده قرار نمی‌گیرد بلکه شفاعت از ناحیه او پرتویی از رحمت گسترده‌ی اوست و در شفاعت، کارهای شفاعت شونده، موجب آمادگی برای پذیرش این رحمت الهی است.

شفاعت موجب تجری و گستاخی مردم در ارتکاب گناهان نمی‌باشد زیرا شفاعت مشروط به شرایطی است که شخص گناهکار نمی‌تواند به داشتن آن شرایط یقین حاصل کند از طرفی شخص گناهکار نیاز به روزنه امید دارد تا از چاه گناه خود را نجات دهد به همین دلیل روش تربیت مریبان الهی این است که همواره مردم را بین خوف و رجا نگهدارند نه چندان به رحمت الهی امیدوارشان کنند که دچار (آمن از مکر الهی) شوند و نه چندان آنان را از عذاب بترسانند که گرفتار (یأس از رحمت الهی) گردند به همین دلیل شفاعت کننده‌ها و شفاعت شونده‌ها به طور دقیق در آیات و روایات مشخص نشده‌اند پس شفاعت جز روزنه امید برای گناهکاران تجلی دیگری ندارد.

به هر حال مسأله شفاعت مسأله‌ای است که تمام مردم عالم به آن اعتقاد دارند خصوصاً شیعیان که این مسأله را جزء ضروریات دین خود می‌شمارند و لذا در روایتی از امام صادق علیه السلام می‌خوانیم: «هر کس سه چیز را انکار نماید از شیعیان ما نیست، معراج، سئوال قبر و شفاعت».

با توجه به عامل اساسی (شفاعت جزء ضروریات دین است) ذکر شده و همچنین با در نظر گرفتن این که عصر ما از نظر دینی و مذهبی - خصوصاً برای طبقه‌ی جوان، عصر اضطراب و دو دلی و بحران است. مقتضیات عصر و زمان ما یک سلسله تردیدها و سؤال‌ها به وجود آورده و سؤالات کهنه و فراموش شده را نیز از نو مطرح ساخته است. خواستم با تحقیقی که در این زمینه انجام می‌دهم، شفاعت صحیح از شفاعت باطل تشخیص داده شود و همچنین به تمام شک و تردیدها و شبهات در این زمینه پاسخ داده شود.

این رساله در ۶ فصل ارائه شده است که از فصل اول تا ششم در هر فصل ابیادی از موضوع شفاعت مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

در پایان از خداوند منان برای همگان طلب خیر و مغفرت می‌نمایم.

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

کلیات تحقیق

۱	مقدمه .....
۴	تبیین موضوع و ضرورت و اهمیت آن .....
۶	طرح مسئله و پرسش‌های تحقیق .....
۷	اهداف و فوائد تحقیق .....
۸	بررسی پیشینه و سابقه موضوع .....
۱۰	تعریف مفاهیم و اصطلاحات کلیدی تحقیق .....
۱۲	روش تحقیق .....
۱۳	ساختار و محدوده تحقیق .....
۱۴	مشکلات و موانع تحقیق .....

فصل اول: مفهوم و فلسفه شفاعت

۱۶	معنای لغوی و اصطلاحی .....
۱۹	فلسفه شفاعت .....
۱۹	۱- خروج از بن بست و امید به خدای بخشنده مهربان .....
۲۰	۲- ایجاد رابطه‌ی معنوی با شفاعت کنندگان .....

فصل دوم: شفاعت در گزاره‌های دینی

۲۳	قرآن کریم .....
۲۵	۱- آیات مربوط به شفاعت .....

۲۵	..... ۱- ۱ آیات نافی شفاعت
۲۸	..... ۱- ۲ آیات مثبت و مؤید شفاعت
۲۳	..... احادیث
۲۴	..... ۱- معیاری از روایات شفاعت
۲۵	..... ۲- میوه‌های شیرین علمی
۲۸	..... عقل
	فصل سوم : اقسام شفاعت
۳۳	..... شفاعت تکوینی
۴۵	..... شفاعت تشریحی و اقسام آن
۴۵	..... ۱- شفاعت دنیوی
۳۷	..... ۲- شفاعت اخروی و دو تصویر مختلف از آن
۴۸	..... ۲- ۱) شفاعت رهبری (یا شفاعت عمل)
۵۱	..... ۲- ۲) شفاعت تفضلی (یا شفاعت مغفرت)
۵۲	..... زمان شفاعت
	فصل چهارم : شروط شفاعت
۵۷	..... شرایط شفاعت
۶۰	..... چگونگی تأثیر شفاعت
۷۱	..... شرایط شفاعت کننده
۷۱	..... ۱- به یگانگی خداوند و بندگی خویش گواهی دادن
۷۱	..... ۲- توجه به شایستگی مشفع شفاعت شونده
۷۱	..... ۳- اذن از خداوند
۷۳	..... شرایط شفاعت شونده
۷۳	..... ۱- اعتقاد به وحدانیت خداوند

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲

۷۴	..... ۲- ظالم و ستمکار نباشد
۷۶	..... ۳- شیعه علی علیه السلام باشد و محب اهل بیت پیامبر (ص)
۷۸	..... ۴- اعتقاد به شفاعت
۷۹	..... ۵- نماز را بزرگ بشمارد
فصل پنجم : شفیعیان یا مظاهر رحمت الهی	
۸۳	..... شفیعیان
۸۷	..... ۱- خداوند متعال و پیروی از دستورهای او
۸۷	..... ۲- قرآن کریم
۸۸	..... ۳- پیامبران (علیهم السلام) و عالمان دینی و شهدای راه فضیلت
۸۹	..... شفاعت موسی از بنده‌ی گنهکار
۸۹	..... ۴- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم
۸۹	..... ۴- ۱) مقام محمود (ستوده)
۹۰	..... ۴- ۲) شفاعت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در قیامت
۹۲	..... ۵- اهل بیت پیامبر (علیهم السلام)
۹۲	..... ۵- ۱) امیرالمؤمنین علیه السلام و شفاعت
۹۲	..... داستانی از شفاعت امام علی علیه السلام
۹۳	..... ۵- ۲) حضرت فاطمه زهرا علیها السلام و شفاعت
۹۵	..... داستانی از شفاعت فاطمه زهرا (علیها السلام)
۹۶	..... ۵- ۳) امام معصوم (علیهم السلام) و شفاعت
۹۶	..... چند داستان از شفاعت دو امام علیهما السلام
۹۶	..... ۱- از آتش بیرون می آورم
۹۷	..... ۲- اگر شفاعت امام رضا علیه السلام نبود

۹۸	..... ۶- خواننده زیارت عاشورا و شفاعت
۹۹	..... ۷- زائرین ابا عبد الله الحسین (علیه السلام) و شفاعت
۱۰۰	..... ۸- ملائکه و شفاعت
۱۰۰	..... ۹- مؤمنان
۱۰۰	..... ۹- ۱) مؤمنان و شفاعت
۱۰۰	..... ۹- ۲) شفاعت مؤمن به اندازه‌ی عمل اوست
۱۰۱	..... ۹- ۳) کمترین اندازه‌ی شفاعت مؤمن
۱۰۱	..... ۱۰- شفیعیان و شفاعت
۱۰۲	..... ۱۱- خویشاوندان و شفاعت
۱۰۲	..... ۱۲- همسایه و شفاعت
۱۰۲	..... ۱۳- روزه و شفاعت
۱۰۲	..... ۱۴- امین بودن و شفاعت
۱۰۳	..... ۱۵- صلوات و شفاعت
۱۰۳	..... ۱۶- توبه و شفاعت
۱۰۳	..... ۱۷- عمل به حق و صداقت
۱۰۶	..... احوال شفیعیان
۱۰۸	..... علم شفیعیان
	فصل ششم: فرقه‌ها و مسئله شفاعت، بیان اشکالات و رفع شبهات
۱۱۰	..... گفتار اول: فرقه‌ها
۱۱۰	..... نظر مذهب حق
۱۱۰	..... نظر فرقه‌ی تفضیلیه
۱۱۱	..... نظر فرقه‌ی وعیدی
۱۱۲	..... نظر چند دانشمند اسلامی

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲

۱۱۵	..... ادله‌ی وهابیون پیرامون درخواست شفاعت
۱۱۵	..... دلیل یکم
۱۱۶	..... دلیل دوم
۱۱۷	..... دلیل سوم
۱۱۹	..... دلیل چهارم
۱۲۱	..... گفتار دوم : ایرادهای مخالفان شفاعت
۱۲۲	..... اشکال اول
۱۲۳	..... اشکال دوم
۱۲۵	..... اشکال سوم
۱۲۶	..... اشکال چهارم
۱۲۷	..... اشکال پنجم
۱۲۸	..... اشکال ششم
۱۲۹	..... اشکال هفتم
۱۲۹	..... اشکال هشتم
۱۳۰	..... اشکال نهم
۱۳۰	..... اشکال دهم
۱۳۱	..... اشکال یازدهم
۱۳۲	..... اشکال دوازدهم
۱۳۴	..... اشکال سیزدهم
۱۳۵	..... خلاصه تحقیق
۱۳۵	..... پیشنهادات
۱۴۶	..... نتیجه
۱۴۸	..... منابع و مآخذ

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲

کلیات تحقیق

مؤسسه معارف اسلامی امام رضا

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲

مقدمه

شفاعت از مسائل دینی و اعتقادی در روز قیامت است و یکی از عقاید مسلم اسلامی است. شفاعت فیض الهی است که از طریق شفیعان روز رستاخیز به گروهی خاص (اصحاب یمین) می رسد یعنی همین طور که در جهان ماده، فیض مادی مانند حرارت از طریق خورشید به ما می رسد همچنین فیوض معنوی نیز در این جهان و در جهان دیگر از طریق اسباب ویژه ای به بندگان لایق اضافه می گردد.

شفاعت مربوط به اصحاب یمین (کسانی که دین آنها را خداوند پسندیده است) می باشد که اصحاب یمین خود دو گروه می شوند: کسانی که گناهی ندارند و شفاعت باعث ترفیع درجه آنها می شود و کسانی که گناه دارند و شفاعت باعث دفع عذاب از آنها می شود البته چنین کسانی (گروه دوم) رابطه ایمانی آنها با مقام ربوبی قطع نشده و نیز رابطه روحی و روانی آنان با پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و یا دیگر شفیعان برقرار می باشد.

شفاعت رابطه ای است سه جانبه :

۱- شفاعت کننده یا شفیع

۲- شفاعت شونده

۳- پذیرنده شفاعت (کسی که شفیع سراغ او می رود تا رضایت او را به دست آورد).

باید این نکته را بیان کرد، شفاعت کننده و شفاعت شونده هر کدام شرایط خاص خود را می طلبند که مهمترین آن در هر دو، این می باشد که اعتقاد به وحدانیت خداوند داشته باشند و از طرفی شفاعت شونده ها باید دینشان نیز مورد پسند خداوند قرار گیرد.

آدرس: قم، بلوار شهید منتظری، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۲